

15. oktoobril 1922. a. olli' seto laulunaase' oodot edimätle suurelõ laulupeolõ, kohe oll tulnu' rohkõba ku' sada lauljat ja pillimiist. Peo mõttö märke vällä ja kõrrald Samuel Sommer — Eesti Vabariigi valtsusnõvvoandja Petsereh. Laulupeo kõrraldamisõ plaan lepti kokko aastak varahappa I Seto Kongressil.

19. augustil 1923 a. oll Petserimaa laulupido, minkõ kõrrald Petsere Rahvahariduse Selts. Laulõti üle-eestiltsi ja seto laulõ.

1924. aastagal oll II Petsere-maa laulupido (vasakul pildil). Sääll olli' nii seto laulu' ku' kombõ' avvu seeh. Sommer üteli, õt s'oo om edimäne seto leelopido, „mia saisi kõõ lähkõbah sääntsilõ laulupidostustõlõ, määntsiti peetas õgalpuul laulupido nime all”.

Petserimaa IV laulupeo kavah olõ-õs midägi' Setomaalõ umast. Vaest tuuperäst, õt Sommer oll Petseremaal ar' lännu'. Vahtsõh kõrraldaja' mõista-as seto rahvalaulutraditsioonõ hinnada' ja tuuperäst sis seto laulupita traditsioon lättski' katski.

1932. aastal toimus I Petserimaa Üldlaulupido, kus esines ka seto koor.

85 aastat leelopäivi: Petsere laulup

Mille leelopäivi arvõstus lättagasi õnnõ 30 aasta taadõ, ku'edimäne seto laulupido oll 1922. aastagal Petsereh ja tuu iistvidäjä oll sis Eesti valtsusõ nõvvomiis Samule Sommer ja tuud asja uurõ IGOR TARO.

Ütel külmäl talvitsõl pääväl kihot müüdä tiid Verska külänõukogo esimiiis Mäeste Paul ja kultuurimaja direktor Lövi Lainõ Verska sovhoosist sootehnikidõ käest lainat villisõga' Sokoluva külä poolõ, et kullõlda' üle tuu külä naisi laulupark. Lainõ hoit üle käega' logisõvat massinat ja tõõsõ käega' haigõtt last, kinkal pia 38 kraati palavikku. Oll aasta 1976, ku' kol' Paalit — luulõtaja Haa-vaoks, koolidirektor Lehestik ja külänõukogo esimiiis Mäeste — otsusti', õt tulõ aastakümnit tagasi olnu' seto laulupita traditsioon vahtsõlt üles herätä'. Tuul aiga tohi-is kiäki' tiidä', õt tahetas tetä' tuud, mia' om kodanlikuh Eestih kunagi' olnu'.

«Mii' vöi-is sis kõnõlda', õt s'oo om Petsere laulupeo edesi minek. Tuu oll õks I Leelopäiv ja pühendet mäntselegi' ENSV aastapääväle,» kõnõli Lövi Lainõ, kiä' oll õnnõ latsõpuhkusõlt tulnu' ja oll kultuurimaja direktor ja sai hindä pääle peo kõrraldamisõ sisulitõ poolõ.

Ja tuuperäst ollegi' nii, õt üteli kõrral oll Verska laulula-va üleväh veereh verrev rõivas kiräga: «Au suurele Oktoobri-le!», tõõsõl kõrral olli' rüälilli' ja ENSV 43. Oga seto pido vai praasnik pidi olõma pühendet mäntselegi' nõukogo kõrda hüäst kitvälle mõttõlõ.

Nõvvõti sõaveteraani'

«Nuid pita vidi iist partei täüdeviiv komitei ja tuuperäst tullegi' sääntsit loosungit, lausit kirotat'. Näütüest üteli leelopäiväl nõvvõti, õt sõaveteraani' piat esinemä. Ja kindlahe viil vormih,» selet Lövi.

«Ja nuu' loosuni' õks tähendä-äs midägi', külänõukogo esimehel Mäeste Paulil tull minnä' rajooni parteiülebidõ

mano ja seletä', õt mille tetäs seto laulupito, ku' om õnnõ üts Nõukogodõ Eesti. Mäeste sai kõvastõ tõrõlda',» kõnõli Lainõ ja eis' naard. «Ja sis vil' ülti, õt ka' kultuurimaja direktorilõ vaja nuumtus tetä' ja tuu olli ma'. Paul oll kõva miis, tä üteli näile, õt minnu vöit tii' karsta', a kultuurimaja direktorilõ saai' tii' midägi' tetä', timä olõõi' paretih. Peräst kultuuriosakunna juhataja pruumõ minnu mitu aastakka parteihe meelütä'. A mille ma' pidänü' sinnä' astma? Tuuperäst, õt sis saasi' minnu karsta'?»

Oll vaja üle kaia'

Pääle parteiülebidõga maajagamisõ tull tetä' ka' tõsitsõbat tüüd. Aastit olõ-õs seto koori' kokko tulnu', õt üteli kuuhaulta' ja uma laulupito pitä'. Külä lauluparkõ oll vaia üle kaia' ja kullõlda' ja mitmilõ tull seletä', õt mille piasi' tulõma kokko laulma. Ja pall'õ' pelksi' mikrohvõonõ, tuud võõrast helütorro. «Laulupargi' olli' küllih olõmah, a naase' lauli' õnnõ umah küläh ja ummilõ,» selet Lövi Lainõ.

Tuul aiga tohi-is kiäki' tiidä', õt tahetas tetä' tuud, mia' om kodanlikuh Eestih kunagi' olnu'.

XXXXXX
XXXXXX
XXXXXX
XXXXXX
XXXXXX

«Tuu oll perüs suur tegeminnõ, õt naase' julgasi' õks helütorro laulta'. Kül' sai kõnõldus, õt saiskõ' helütorro lähkohe, umbõs 10 cm, a ku' naase' lavalõ lättsi', sis saitsi' pall'õ kavvõbahe ja lauluhelü jova-as toro sisse.»

Laulutorra peläti viil kümme aastakka ildapagi'. «Paisutus, õt hüä vormi löüdmisõst

ESIMENE LEELOPÄEV: esiplaanil sammuvad rõõmsalt rahvaluleteadlane Paul Hagu, keskel toonane kultuurimaja direktor Laine Lövi ning paremal Leiko koori kaus

tulõ leelopäivi kõrraldajail viil vaiva nätä'. Vöisi' mõtõlda', õt vaest saasi' laulupito pitä' ka' ilma lavalda', laulutorralda' ja hellü kõvast te-

gemisõ aparaadõlda' ja hoops laulta' üteli suurõh tsõõrih nii ku' vanastõ külä tanomil laulõti. S'ool suvõl vöisi' pruumi' häõtä' tuu, õt omma' laulja' ja kullõja', üteli esines' ja tõõsõ kaesõ', piat rohkõba olõma nii, õt kõik saasi' olla' andja' ja võtja',» nii kirot folkorist Sarvõ Vaikõ 1986. aastagal aoleheh «Sirp ja Vassar». Laulunaase'

oll' harinu' laulma traditsioonilitsõlt laulupargih, näile oll lava pääl esineminnõ harinõmalda', a peo kõrraldaja' arvi' tõisildõ. «Folkrositi' tahtsõ', õt kindlahe laulõtasi' õgasagamatsi laula. Teesi' hoops nii, õt tuldas' kokko ja laultasi' õnnõ ütlesugumatsi laula — näütües hällülõlaula vai kar'alaula. Kõigil olõsi' uma' sõna' ja uma' viie'. Sis olõsi' nuu' peo' õnnõ nuidõ jaos, kiä' laulva' ja nuist laulast arvu saava',» põhjend Lövi Lainõ. «Laulupido k'au õks nii, õt om esinejä ja pall'õ inemisi. Muidõ om tuu küläkirmas (külä pido). Oga laulupark saa-ai' laulupeolõ, a küläkirmasõlõ saa õgaüts.»

Tiiu Kunst om mitmit aastakki olnu' seto laulupita kunstilinõ juht. Tiiu kõnõlõs, õt ka' pääle I leelopäivä k' auti ja kullõldi kõik koori' üle. Tuu oll suur tüü. Kõgõpäält tull löüdä' minkaga' sõita'.

Verska külänõukogoh oll õnnõ üts tsikli, minkõ kõrral sovhoosi villis oll ku' mäenege' luksusmassin. Pääle tuu tull kullõjil miilde jättä' kõik viie' ja sõna', tuuperäst õt sis olõ-õs helü ütlesõtmisõ massinit kostkilt võtta'.

Olõ-õs otav

Ja nii sis sõidõtiigi' küläst külälä kehväkeisi massinidõga', minkõl ussõ' püüsü-üs kinni ja

vedro' olli' kehvä' ja üteli laula miildejätmisõst õnnõ uma hüä pää. Sokoluvast sai' kõrraldaja' üteli vahtsõ laulu «Mis'õ-memmer'õ», midä Setomaal tundas s'ooni' aoni'. Leelopäivä valmstõdi ette terved aastak. Tuuperäst naatigi' leelopäivi kõrraldamma üle kolmõ aastaga. «Jo' sis olli' leelopargi' hüä vana' ja viis aastakka olõsi' olnu' liisnat pikk vaheh,» põhjend Lövi Lainõ.

«Ja õgas tuu Leelopäiv olõ-õs tegijilõ õga tõisilõ väiga otav,» ütles viil mano Kunsti Tiiu. «Õgal külänemisel om põld, lehmä', lamba', kana' ja tõõsõ' eläjä', kedä saa-ai' ütlesindä jättä'.» Laulupeo' olli' nii